

УДК 37.013.74

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ВИХОВАННЯ БІЛІНГВАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ У МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

В. В. Дьоміна

У статті висвітлено теоретичні основи підготовки сучасних фахівців педагогічної освіти, які повинні мати високу загальну та професійну культуру, вміння адаптуватися до життєвих умов, що постійно змінюються, використовувати свої знання, вміння, навички у нових професійних ситуаціях з метою ефективного вирішення педагогічної проблеми; яким притаманна соціально-відповідальна поведінка, активна громадянська позиція; здатність до адекватної комунікативної взаємодії в різних соціальних групах; прагнення до самостійного рефлексивного мислення, самоосвіти, постійного вдосконалення моральності, інтелекту і культурного рівня. Обґрунтовано концептуальні засади розробки педагогічних умов виховання білінгвальної культури в майбутніх учителів іноземної мови: соціальне замовлення держави і суспільства, яке відображено у нормативно-правових документах; визначено методологічні підходи (системно-синергетичний, крос-культурний, особистісно-орієнтований, діяльнісно-рефлексивний, середовищний), які становлять наукову концепцію дослідження; визначено особливості та специфіку процесу професійної підготовки вчителів-філологів та їх виховання в контексті діалогу культур; визначені особливості розробленої організаційно-методичної системи виховання білінгвальної культури студентів (білінгвальне культурно-виховне середовище); перспективи розвитку системи виховання майбутніх педагогів в контексті діалогу культур в цілісному освітньому процесі вищої педагогічної школи.

Визначено комплекс педагогічних умов, що діють у цілеспрямованому створеному білінгвальному середовищі вищого педагогічного навчального закладу, в якому у взаємодії представлені сукупність психологічних і педагогічних чинників, що дозволяють ефективно здійснювати виховну та навчальну діяльність, що сприяє підвищенню ефективності навчально-виховного процесу у вищих педагогічних навчальних закладах: дидактичних, виховних і акмеологічних: модульне конструювання змісту іноземної освіти в процесі професійної підготовки вчителів іноземної мови та його соціокультурне наповнення; створення культурно-виховного білінгвального середовища; залучення студентів до активної взаємодії в інтегрованому полікультурному просторі педагогічного

вузу; діалогічна взаємодія між суб'єктами освітнього процесу; педагогічне стимулювання педагогічної рефлексії студентів.

Ключові слова: білінгвальна культура, учитель іноземної мови, педагогічні умови, білінгвальне середовище, модульне конструювання, педагогічна рефлексія, активність, діалог культур.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Провідною тенденцією вищої педагогічної освіти у сучасному суспільстві є підготовка фахівців високої загальної та професійної культури, які вміють адаптуватися до життєвих умов, що постійно змінюються, застосовувати свої знання, уміння, навички в новій професійній ситуації з метою ефективного рішення проблеми; мають соціально-відповідальну поведінку та займають активну громадянську позицію; здатні до адекватної комунікативної взаємодії у різних соціальних групах, самостійного рефлексивного мислення, самоосвіти; постійного вдосконалення власної моральності, інтелекту, підвищення культурного рівня.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Багато науковців і педагогів досліджують поняття «білінгвальної культури», інтерес до якого виник ще у другій половині ХХ сторіччя у період глобального соціального оновлення, прагнення до відкритого суспільства та інтеграції у європейський культурно-освітній простір. Аналізу виховних можливостей білінгвізму, методів і засобів формування окремих компонентів білінгвальної культури особистості присвячені праці В. Авроріна, У. Вайнраха, Є. Венєвцевої, М. Михайлова, Н. Протченка, С. Трескова, Л. Щерби та інших.

Виховання білінгвальної культури у майбутніх вчителів відбувається у цілісному освітньо-виховному процесі вищого педагогічного навчального закладу. Тому новий підхід у галузі професійного виховання майбутніх педагогів полягає в тому, щоб організувати процес формування особистості спеціаліста з вищою педагогічною освітою на основі взаємозв'язку, взаємного проникнення всіх видів виховання, покликаних формувати загальну культуру особистості у її культурологічному аспекті. Сьогодні напрацьовано певний досвід вивчення і впровадження педагогічних технологій у навчально-виховний процес педагогічних вишів. Так наукові розробки з удосконалення технологій навчально-виховного процесу у вищих закладах освіти представлені в роботах І. Беха, М. Євтуха, Л. Кондрашової, Н. Кузьміної, В. Лозової, Н. Талізної, О. Семашка, О. Соколова, М. Роганової, Р. Сопівника, Є. Зеленова, Г. Шевченко.

Метою статті є обґрунтування педагогічних умов виховання білінгвальної культури у майбутніх вчителів іноземної мови у цілісному освітньо-виховному процесі вищого педагогічного навчального закладу.

Виклад основного матеріалу з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Як визначають учені-дидакти, будь-яка педагогічна система ефективно функціонує при дотриманні певних умов (Ю. Бабанський, Ю. Конаржевський, Н. Кузьміна тощо). Тому успіх та ефективність процесу виховання білінгвальної культури у майбутніх вчителів іноземної мови залежить від сукупності визначених закономірностей, адекватних принципів, функцій навчання, виховання та самовдосконалення студентів – майбутніх педагогів, методики, форм, засобів та педагогічних умов, за яких буде організовано цілісний освітньо-виховний процес. Адже умова – складова будь-якого процесу, зокрема і процесу виховання білінгвальної культури у майбутніх вчителів іноземної мови.

У філософському плані поняття «умова» розглядається як категорія, яка відображає ставлення предмету до оточуючих його явищ, без яких цей предмет не може існувати й розвиватися (Шинкарук, 1973, с. 531). Для обґрунтування педагогічних умов, котрі будуть сприяти вихованню білінгвальної культури у майбутніх вчителів іноземної мови, уточнимо їх тлумачення відповідно до предмету дослідження.

Аналіз наукової літератури дозволяє стверджувати, що термін «педагогічна умова» визначається як деяка обставина, що сприяє формуванню та розвитку педагогічних систем, явищ, процесів, якостей особистості А. Алексюк, А. Аюрзанайн, П. Підкасистий, О. Бражнич, Н. Іполітова (Алексюк, Аюрзанайн та Підкасистий, 1993; Бражнич, 2001; Іполітова, 2006). Педагогічні умови – це цілеспрямовано створене середовище, в якому в тісній взаємодії представлено сукупність психологічних і педагогічних чинників (відносин, засобів тощо), що дозволяють педагогові ефективно здійснювати виховну або навчальну роботу (Бражнич, 2001). У нашому дослідженні під педагогічними умовами виховання білінгвальної культури у майбутніх вчителів іноземної мови ми будемо розуміти таку сукупність факторів, які ефективно впливатимуть на формування та розвиток усіх компонентів білінгвальної культури у майбутніх педагогів як складової їх професійної підготовки, вихованості та загального культурного розвитку з позиції діалогу культур.

В контексті нашого дослідження педагогічні умови виховання білінгвальної культури у майбутніх вчителів іноземної мови повинні бути визначеними, виходячи із сутності і структури цього феномена, і забезпечувати максимальний і детермінований вплив на функціонування

усіх його компонентів (когнітивного, емотивного, комунікативного, мотиваційного, саморегуляційного, процесуального та естетичного). При цьому зміст сформульованих педагогічних умов повинен укладатися в спроектовану організаційно-методичну систему професійної підготовки та виховання майбутніх педагогів – вчителів іноземної мови у вищому педагогічному навчальному закладі.

Визначаючи комплекс педагогічних умов виховання білінгвальної культури у майбутніх вчителів іноземної мови, ми враховували: соціальне замовлення держави і суспільства, відбите в нормативно-правових документах; визначені методологічні підходи (системно-синергетичний, крос-культурний, особистісно-орієнтований, діяльнісно-рефлексивний, середовищний), що склали базу нашого дослідження; особливості і специфіку процесу професійної підготовки вчителів-філологів та їх виховання в контексті діалогу культур; внутрішні особливості розробленої організаційно-методичної системи виховання білінгвальної культури студентів (білінгвальне культурно-виховне середовище); перспективи розвитку системи виховання майбутніх педагогів в контексті діалогу культур у цілісному освітньому процесі вищої педагогічної школи (Дьоміна, 2017, с. 119-128).

Теоретичний аналіз досліджуваної проблеми, визначені закономірності принципи, компоненти та підходи науковців до визначення педагогічних умов дозволили виокремити педагогічні умови, що дозволять ефективно здійснити процес виховання білінгвальної культури у майбутніх вчителів іноземної мови у цілісному освітньо-виховному середовищі педагогічного університету: дидактичні, виховні, акмеологічні.

Дидактичні умови забезпечують системно-технологічну організацію освоєння студентами змісту психолого-педагогічних, лінгвістичних, культурологічних дисциплін, спрямованих на білінгвальний розвиток особистості майбутнього педагога у наступних напрямках: в інтелектуальному, що формують професійні мовні, соціокультурні та лінгвокультурологічні знання; в морально-етичному, що формують морально-етичні якості білінгвальної особистості, такі як емпатія, толерантне ставлення до носіїв іншої культури; ціннісно-естетичному, що формують цінності краси, гармонії, художньої форми мистецького твору. До дидактичних умов виховання білінгвальної культури у майбутніх вчителів іноземної мови відносимо: побудова змісту і структури навчально-виховного процесу педагогічного навчального закладу через інтеграцію навчальних дисциплін у відповідності із завданнями і основними компонентами білінгвальної культури; модульна побудова змісту іншомовної освіти у процесі професійної підготовки вчителів

іноземної мови та його соціокультурне наповнення; відбір евристичних та проектних завдань для освоєння психолого-педагогічних, лінгвістичних та культурологічних дисциплін; застосування інтерактивних технологій у навчальному процесі; формування позитивної мотивації студентів до вивчення і освоєння професійно орієнтованих та лінгвокультурологічних дисциплін на основі їх інтеграції та максимальної інтенсифікації освоєння.

Виховні умови зумовлюються спеціальною, цільовою організацією педагогом виховної діяльності, міжособистісної взаємодії та взаєморозуміння, діалогічним спілкуванням між усіма суб'єктами освітньо-виховного процесу. До виховних умов відносимо наступні: реалізація ціннісно орієнтуючого діалогу творчих взаємодій викладачів і студентів у навчальній та позааудиторній роботі через включення у практичну міжкультурну комунікативну діяльність, під час якої актуалізується та формується професійно-творчий потенціал майбутнього педагога – вчителя іноземної мови; створення доброзичливого морально-психологічного клімату в колективі, а також урахування емоційного самопочуття кожного студента; педагогічна підтримка викладачами єдиного мовного режиму і корекція розвитку білінгвальної культури майбутніх вчителів іноземної мови відповідно до її компонентів; створення полікультурного простору та білінгвального культурно-виховного та соціально-інтегруючого середовища вищого педагогічного навчального закладу.

Акмеологічні умови спрямовані на стимулювання і підтримку високого рівня особистісної активності студентів в процесі освоєння іншої культури і мови, професійного зростання мовленнєвої особистості і становлення її білінгвальної культури. Акмеологічними умовами виховання білінгвальної культури у майбутніх вчителів іноземної мови визначаємо: установку на білінгвальний саморозвиток, готовність до самопізнання іншої мови, культури, усвідомлення необхідності її постійного пізнання з метою власного культурного вдосконалення; самоактуалізація здібностей професійної та власної рефлексії, саморегуляція вчинків з позицій норм і правил міжкультурної взаємодії; орієнтація педагогічного процесу на суб'єктивну позицію студента як носія загальнолюдських цінностей з позиції діалогу культур.

Обґрунтуємо кожний з блоків комплексу педагогічних умов. Іншомовна освіта, яка лежить в основі формування білінгвальної культури майбутніх педагогів-філологів, повинна бути спрямована на те, щоб забезпечити входження молодого спеціаліста в іншу культуру, що здійснюється на основі освоєння лінгвокультурологічних знань. Для цього необхідно забезпечити інтеграцію у викладанні дисциплін загально

професійного, гуманітарного та художньо-естетичного блоків, що розглядається нами як результат взаємодії певних елементів, які вступають у взаємозв'язок, утворюючи нову цілісність, якій притаманні ознаки системності. Міжпредметна інтеграція відбувається при виділенні в різних дисциплінах спільного наскрізного змісту, на основі якого здійснюється міжпредметні узгодження відповідності навчальних програм, що дозволяє синхронно вивчати теми. Взаємодія і інтеграція сприяють цілісному сприйняттю студентами культури певного історичного періоду, що досліджується, шляхом встановлення міжпредметних зв'язків; розкривають гносеологічні проблеми, без яких неможливо системне засвоєння основ будь-яких наук, залучаючи студентів до оперування пізнавальними методами: абстрагування, моделювання, аналогія, узагальнення тощо. Ця системна діяльність спрямована на послідовний когнітивний, емотивний, комунікативний, художній, рефлексивний розвиток студентів, що забезпечує розвиток кругозору, вдосконалює професійні якості вчителя-філолога, його властивостей характеру, розумових процесів, комунікативної активності.

Професійний розвиток особистості майбутнього педагога пов'язаний з придбанням ним власного соціального та педагогічного досвіду, з розвитком умінь саморефлексії, які дозволяють адекватно взаємодіяти в соціально-детермінованих ситуаціях у сучасному освітньому, професійному та полікультурному просторі. Це відбувається, якщо навчально-виховний процес у вищому педагогічному навчальному закладі забезпечує занурення студентів – майбутніх вчителів іноземної мови – у культурно-виховне білінгвальне середовище, дозволяючи вихід за межі навчального спілкування, і спрямовує на практичне застосування отриманих знань, навичок і умінь в соціально-значущих ситуаціях в соціально-значущій діяльності. При цьому включення студентів у культурно-виховне білінгвальне середовище педагогічного вишу має стимулювати осмислення сформованих раніше загальнолюдських цінностей, соціальних уявлень і порівняння їх з уявленнями інших людей, забезпечувати досвід спілкування, досвід діяльності на основі засвоєних цінностей іншої культури, досвід взаємодії і широкого пошуку інформації. Зміст виховної роботи з формування білінгвальної культури майбутніх педагогів ґрунтується на інтеграції наступних важливих складових: а) мови, що відображає культуру народу; б) культури, що передає національні особливості суспільно-історичних умов розвитку певної нації; в) людини, яка проходить формування в освітній та комунікативній діяльності у полікультурному просторі (Приходченко, 2007).

В межах нашого дослідження залучення студентів в культурно-виховне білінгвальне середовище здійснюється в наступних напрямках: участь студентів у позааудиторній соціокультурній роботі; участь студентів в міжнародному освітньому співробітництві; участь студентів в громадському студентському самоврядуванні. Важливою для реалізації виховних умов, що сприяють формуванню білінгвальної культури у майбутніх вчителів іноземної мови, є позааудиторна робота як основа виховання особистості студента в умовах вищої школи, певна «форма розширення освітнього простору, своєрідний тренінг з використання широкій гами студентських знань не тільки в конкретній галузі, але і на стику наук, розширення сфери спілкування «студент-викладач», «студент-студент» (Венєвцева, 2013). Позааудиторна діяльність охоплює різноманітні види, форми роботи освітнього та виховного характеру, що проводяться зі студентами поза межами навчальної роботи, безумовно, додає свій внесок, як у загальний, так і у професійний розвиток особистості. В межах позааудиторної роботи зі студентами – майбутніми вчителями іноземної мови – діє лінгвістичний центр, до складу якого входять такі підрозділи: бюро перекладачів, центр англійської художньої літератури, центр навчальної літератури, ресурсний центр англійської культури. В рамках даних підрозділів студенти залучені до різних видів позааудиторної культурно-розвивальної роботи з іноземної мови. Так діяльність з виконання студентами перекладів із суспільно-політичної, світоглядної, наукової, художньої тематики для потреб інших факультетів і кафедр забезпечує практичне застосування знань і умінь у суспільно-корисній праці, розширює уявлення студентів про науковий, суспільно-громадський потенціал вищої освітньої установи, розвиває почуття відповідальності.

Ще одним з важливих засобів виховання білінгвальної культури у студентів – майбутніх вчителів іноземної мови – є мистецтво, що здатне максимально впливати на їх культурно-духовний, професійний та соціальний розвиток. Центр англійської художньої літератури, що діє на факультеті, знайомить студентів з художньою спадщиною англійської культури. Завдяки цій роботі студенти вивчають кращі зразки англійської художньої літератури, беруть участь у дослідницьких проектах, що реалізуються суб'єктами міжнародної діяльності педагогічного вишу спільно з колегами літературного відділу університету, таких як: створення міжнародних збірників – коментарів до художніх творів, наукові публікації у міжнародних журналах. Завдяки чому студенти знайомляться з формами культурного життя і системою соціальних цінностей іншої культури через призму власної та через активний діалог з нею. При цьому вони мають

можливість донести до своїх співрозмовників свої власні духовні цінності, розвиваючи позитивну моральну оцінку своєї культури, свого соціуму (Шевченко, 2015).

Впроваджуючи педагогічні умови, ми намагалися забезпечити організаційно-методичний і психолого-педагогічний супровід професійної підготовки та виховання майбутніх вчителів іноземної мови в контексті діалогу культур; вдосконалити систему методичної підготовки педагогічних працівників для роботи зі студентами у полікультурному просторі вищого педагогічного навчального закладу; визначаючи зміст, форми і методику процесу формування кожного з компонентів білінгвальної культури у майбутніх вчителів у реальних умовах освітньо-виховного середовища педагогічного університету. Реалізація комплексу педагогічних умов як запорука підвищення якості професійної підготовки вчителів іноземної мови та їх виховання в контексті діалогу культур забезпечує: формування у студентів цілісної системи соціокультурних знань (психолого-педагогічних, культурологічних, соціологічних, лінгвістичних, історичних тощо); розвиток соціокультурних умінь (виявляти загальне і культурно-специфічне, міжкультурної взаємодії; умінь обробляти й узагальнювати інформацію, класифікувати її за певними ознаками, приймати і розділяти цінності) розвиток соціально-значущих якостей і здібностей (саморегуляція, емпатія, толерантність, здатність до сприйняття гармонії і краси, здатність до естетичного сприйняття та художньо-естетичної оцінки літературних та художніх мистецьких творів).

Висновки. Отже, впровадження комплексу розроблених педагогічних умов забезпечує якість освітньо-виховного процесу педагогічного вишу, сприяє зверненню всіх компонентів освіти до людини як суб'єкта культури, здатної до постійного саморозвитку професійної культури вчителя-філолога як складного комплексу соціокультурних, лінгвістичних, культурологічних знань, умінь, якостей і здатностей, що забезпечують соціалізацію й культурну інтеграцію особистості у сучасному полікультурному просторі. Комплекс педагогічних умов сприяє вихованню білінгвальної культури педагогів і забезпечує соціальну адаптацію та самоствердження особистості майбутнього вчителя іноземної мови в мультикультурному середовищі сучасного освітнього простору; готує студентів до умінь вести діалог культур з представниками інших націй, розуміючи їх культурно-мовленнєву специфіку.

Література

1. Антонюк Р. І. Ціннісні орієнтації у світлі концепції полікультурної (інтеркультурної) освіти в Україні та за кордоном. *Проблеми освіти* : наук.-метод. зб. Київ, 2004. Вип. 35. С. 40–50.
2. Бражнич О. Г. Педагогічні умови диференційованого навчання учнів загальноосвітньої школи : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.07. Кривий Ріг, 2001. 238 с.
3. Венєвцева Є. В. Актуальність дослідження проблеми виховання білінгвальної культури спілкування студентів вищих педагогічних закладів. *Підготовка майбутніх керівників навчальних закладів до інноваційного управління. Наукова мобільність у програмі «Горизонт 2020» (дої Марії Склодовської-Кюрі)* : матеріали Всеукр. семінару з міжнар. участю (Полтава, 8 жовтня 2013 р.) Київ ; Полтава, 2013. С. 11–12.
4. Дьоміна В. В. Виховання білінгвальної культури у майбутніх учителів іноземної мови: теоретико-методологічний аспект. *Духовність особистості : методологія, теорія і практика* : збірник наукових праць / Гол. редактор Г. П. Шевченко. Вип. 2 (77). Северодонецьк : вид-во СНУ ім. В. Даля, 2017. С. 119-128.
5. Ипполитова Н. В., Колесников М. А., Соколова Е. А. Система профессиональной подготовки студентов педагогического вуза: личностный аспект : монография. Шадринск : Исеть, 2006. 236 с.
6. Алексюк А. М., Аюрзанайн А. А., Підкасистий П. І. та ін. Організація самостійної роботи студентів в умовах інтенсифікації навчання: навч. посіб. Київ : ІСДО, 1993. 336 с
7. Приходченко К. І. Творче освітньо-виховне середовище навчального закладу : навч. посібник. Х. : Основа : Тріада, 2007. 160 с.
8. Тер-Минасова С. Г. Язык и межкультурная коммуникация : [учеб. пособ.] Москва : Слово, 2000. 264 с.
9. Філософський словник / за ред. В. І. Шинкарука. Київ : Голов. ред. Укр. рад. енциклопедії, 1973. 599 с.
10. Шевченко Г. П. Виховання – процес людинотворчості, культуротворчості, духотворчості. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*. 2015. Вип. 3. С. 288-299. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/domtp_2015_3_28.

References

1. Antonyuk, R. I. (2014). Tsinnisni oriyentatsiyi u svitli kontseptsiyi polikul'turnoyi (interkul'turnoyi) osvity v Ukrayini ta za kordonom. [Value orientations in the light of the concept of multicultural (intercultural) education in Ukraine and abroad] *Problemy osvity*: sci. method. coll. K., 2004 (ukr).
2. Brazhnych, O. H. (2001). *Pedahohichni umovy dyferentsiyovanoho navchannya uchniv zahal'noosvitn'oyi shkoly* [Pedagogical conditions of differentiated education of students of a secondary school] (Candidate of Pedagogical Sciences Thesis). Kryviy Rih, Ukraine.(ukr).

3. Venevtseva, E. V. (2013). *Aktual'nist' doslidzhennya problemy vykhovannya bilinhval'noyi kul'tury spilkuvannya studentiv vyshchyykh pedahohichnykh zakladiv* [Relevance of the study of the problem of education of the bilingual culture of communication of students of higher educational institutions], Materials of All-Ukrainian Workshop with International Participation Preparation of future managers of educational institutions for innovation management. Scientific mobility in the program «Horizon 2020» (actions by Maria Sklodowska-Curie) Poltava, October 8, 2013. Kyiv, Poltava (ukr).
4. D'omina, V. V. (2017). *Vykhovannya bilinhval'noyi kul'tury u maybutnikh uchyteliv inozemnoyi movy: teoretyko-metodolohichnyy aspekt* [Bilingual Culture Education for Future Foreign Language Teachers: Theoretical and Methodological Aspect] *Spirituality of personality: methodology, theory and practice: collection of research works*. G. P. Shevchenko (Ed.). Severodonetsk: Publishing House of V. Dahl EUNU, #2 (77), 199-128 (ukr).
5. Ippolitova, N. V., Kolesnikov, M. A., & Sokolova, E. A. (2006). *Sistema professional'noy podgotovki studentov pedagogicheskogo vuza: lichnostnyy aspekt* [System of professional training of students of a pedagogical university: personal aspect] : monograph. Shadrinsk: Iset (rus).
6. Aleksyuk, A. M., Ayurzanaine, A. A., & Podcasts, P. I. (1993). *Orhanizatsiya samostiyanoi roboty studentiv v umovakh intensyfikatsiyi navchannya*. [Organization of independent work of students in conditions of intensification of education]: teaching. manual. Kyiv: ISDO (ukr).
7. Prykhodchenko, K. I. (2007). *Tvorche osvitt'no-vykhovne seredovyshche navchal'noho zakladu* [Creative educational and educational environment of the educational establishment]: textbook. Kharkiv: Osnova: Triada (ukr).
8. Ter-Minasova, S. G. (2000). *Yazyk i mezhkul'turnaya kommunikatsiya* [Language and intercultural communication]: textbook. Moscow: Slovo (rus).
9. Shynkaruk, V. I. (Ed.) (1973). *Filosofs'kyi slovnyk* [Philosophical Dictionary]. Kyiv (ukr).
10. Shevchenko, G. P. (2015). *Vykhovannya – protses lyudynotvorchosti, kul'turotvorchosti, dukhotvorchosti* [Education as the process of humancreation, culturecreation, spiritcreation]. *Spirituality of the personality: Methodology, Theory and Practice*, # 3, 288-299. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/domtp_2015_3_28. 2015. (ukr).

**ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ УСЛОВИЯ ВОСПИТАНИЯ
БИЛИНГВАЛЬНОЙ КУЛЬТУРЫ У БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ
ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА**

В. В. Демина

В статье освещены теоретические основы подготовки современных специалистов педагогического образования, которые обладают высокой общей и профессиональной культурой, умеют адаптироваться к постоянно изменяющимся

жизненным условиям, применять свои знания, умения, навыки в новой профессиональной ситуации с целью эффективного решения проблемы; им присуще социально-ответственное поведение, они занимают активную гражданскую позицию; способны к адекватному коммуникативному взаимодействию в различных социальных группах, к самостоятельному рефлексивному мышлению, самообразованию; постоянно совершенствованию нравственности, интеллекта и культурного уровня.

Обоснованы концептуальные основы разработки педагогических условий воспитания билингвальной культуры у будущих учителей иностранного языка: социальный заказ государства и общества, отраженные в нормативно-правовых документах; определены методологические подходы (системно-синергетический, кросс-культурный, личностно-ориентированный, деятельностно-рефлексивный, средовой), составлявшие научную концепцию исследования; особенности и специфику процесса профессиональной подготовки учителей-филологов и их воспитания в контексте диалога культур; внутренне особенности разработанной организационно-методической системы воспитания билингвальной культуры студентов (билингвальная культурно-воспитательная среда); перспективы развития системы воспитания будущих педагогов в контексте диалога культур в целостном образовательном процессе высшей педагогической школы.

Определен комплекс педагогических условий, действующих в целенаправленно созданной билингвальной среде высшего педагогического учебного заведения, в которой в тесном взаимодействии представлены совокупность психологических и педагогических факторов, позволяющих эффективно осуществлять воспитательную и учебную деятельность, что способствует повышению эффективности воспитательно-образовательного процесса в высших педагогических учебных заведениях: дидактических, воспитательных и акмеологических: модульное конструирование содержания иноязычного образования в процессе профессиональной подготовки учителей иностранного языка и его социокультурное наполнение; создание культурно-воспитательной билингвальной среды; привлечение студентов к активному взаимодействию в интегрированном поликультурном просторе педагогического вуза; диалогическое взаимодействие между субъектами образовательного процесса; педагогическое стимулирование рефлексии студентов.

Ключевые слова: билингвальная культура, учитель иностранного языка, педагогические условия, билингвальная среда, модульное конструирование, педагогическая рефлексия, активность, диалог культур.

PEDAGOGICAL CONDITIONS OF EDUCATION OF BILINGUAL CULTURE IN FUTURE FOREIGN LANGUAGE TEACHERS

V. V. Dyomina

The author of the article lights up the theoretical bases of preparation of modern specialists of pedagogical education, that possess a high level of general and

professional culture, are able to adapt themselves to the constantly changing vital terms, and apply knowledge, abilities and skills in a new professional situation with the purpose of effective decision of the problem; socially-responsible behavior is inherent in them, they occupy active civil position; they are capable of adequate communicative interaction in various social groups, independent reflective thinking, self-education; constant improvement of morality, intellect and cultural level.

Conceptual bases of development of pedagogical conditions of education of bilingual culture in the future teachers of foreign language are grounded: the social order of the state and society, reflected in normative legal documents; methodological approaches (system-synergetic, cross-cultural, person-oriented, activity-reflective, environmental) which formed the scientific concept of research, were defined; features and specific of process of professional preparation of teachers-philologists and their education in the context of dialogue of cultures; internal features of the worked out organizational and methodical system of education of bilingual culture of students (bilingual cultural and educational environment) prospect of development of the system of education of the future teachers in the context of dialogue of cultures in the integral educational process of higher pedagogical school.

The complex of pedagogical conditions acting in the purposefully created bilingual environment of the higher pedagogical educational institution is substantiated and defined, in which a set of psychological and pedagogical factors that allow to effectively carry out educational or training work is presented in close interaction, which promotes increase of the efficiency of the educational process in didactic, educational and acmeological higher pedagogical educational establishments: modular design of the content of foreign language education in the process of vocational training of teachers of a foreign language and its socio-cultural content; creation of cultural and educational bilingual environment; attraction of students to active interaction in the integrated multicultural space of a pedagogical university; dialogic cooperation between the subjects of educational process; pedagogical stimulation of reflection of students.

Key words: Bilingual culture, foreign language teacher, pedagogical conditions, bilingual environment, modular design, pedagogical reflection, activity, dialogue of cultures.

Дьоміна Вікторія Володимирівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки вищої школи ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» (м. Слов'янськ, Україна). E-mail: vikusya.diomina83@gmail.com

Dyomina Viktoriia Volodymyrivna – Candidate of Pedagogical Sciences (Ph.D. in Education), Associate Professor at the Department of Pedagogics of the Higher School, SHEE «Donbas State Pedagogical University» (Sloviansk, Ukraine). E-mail: vikusya.diomina83@gmail.com